

Eerste geslaagde broedgeval van Rode Wouw in Nederland

A. M. E. Conings

Ondanks een behoorlijk aantal waarnemingen van de Rode Wouw in Twente, tijdens alle jaargetijden, had niemand van de Twentse Vogelwerkgroep er een vermoeden van dat de vogel zich al zo spoedig in deze streek zou gaan vestigen. Alhoewel, in het najaar 1976 vertelde een lid van de werkgroep, de heer drs. P. Waardenburg, bioloog, tijdens een lezing, dat er een duidelijke uitbreiding viel waar te nemen van het broedgebied van de Rode Wouw in westelijke richting en dat het hem niets zou verbazen als er binnen enkele jaren een broedgeval van deze prachtige stootvogel in Nederland zou plaatsvinden. Temeer daar er vlak over de Duitse grens verschillende horsten ieder jaar bezet waren en er steeds nieuwe werden gevonden.

Ik ben ervan overtuigd dat het beginstadium van 'ons' broedgeval door verschillende mensen, onafhankelijk van elkaar, is opgemerkt. Hoe dan ook, ik ken geen andere datum dan de twintigste april 1977 waarop officieel werd vastgesteld dat de Rode Wouw broedend of 'eierlegend' op het nest zat, door twee waarnemers namelijk de heer Waardenburg voornoemd en ondergetekende. Het was een verlaten horst waarin in

1976 geen vogel gebroed had en in de jaren ervoor eens een Buizerd, terwijl zelfs een Wespendifer een vergeefse poging tot nestelen had gedaan. De horst bevindt zich in een eik, enkele meters onder de top, op ongeveer vijftien meter hoogte.

Vanaf dat moment begon voor ons niet alleen de vreugde maar ook de 'ellende' van deze landelijke primeur. Want wat was namelijk het geval?

In 1977 werd de Rode Wouw broedend in ons land vastgesteld. Dank zij een strenge bewaking van de Twentse Vogelwerkgroep kwam het broedsel met succes groot. In de pers verscheen deze foto van twee jonge Rode Wouwen op het nest met ten onrechte de vermelding dat dit een foto van het Nederlandse nest zou zijn. Van het Nederlandse nest bestaan géén foto's, terwijl deze foto vroeger in Duitsland werd gemaakt.

Foto: J. A. Meijerink.

Het terrein waarin zich de horst bevond, eigendom van een landelijke instelling die ik liever niet met name noem, was weliswaar officieel voor het publiek gesloten maar doordat er nooit daadwerkelijk was opgetreden tegen wandelaars en recreanten en doordat in de loop der jaren de bekende bordjes met artikel 461 waren gesloopt en niet overal vervangen, was er bij de mensen in de wijde omgeving een gewoonte ontstaan om in dat stuk terrein te gaan wandelen zonder zich ook maar ergens van een overtreding bewust te zijn.

Nadat wij met de terreinopzichter hadden afgesproken dat er direct maatregelen zouden worden genomen om het terrein af te sluiten en wij constateerden dat daar niets van terecht kwam hebben wij in ons ongeduld en enthousiasme het 'recht' zelf in de hand genomen en hebben wij, in samenwerking met o.a. een landbouwer, prikkeldraadversperringen aangebracht, bordjes met verboden toegang gekocht en aangebracht. De opzichter van het terrein huldigde door dik en door dun de stelling dat iedere vorm van bewaking of andere extra activiteiten alleen maar de aandacht zouden vestigen op iets bijzonders en dat het dus beter was om helemaal niets te doen. Hoe juist deze stelling in z'n algemeenheid ook moge zijn, als je weet dat er dagelijks mensen onder de horstboom wandelen en dat de Rode Wouw zeker in het begin van het broedstadium uitermate storingsgevoelig is (wanneer iemand op tweehonderd meter van de horst over het pad liep konden wij dat later zien doordat de vogel onmiddellijk op de wieken ging) dan geef je naar mijn mening blijk van onvoldoende inzicht. Ja, zelfs vond deze opzichter het niet nodig een geplande excursie af te gelasten hoewel die *onder de horstboom doorliep* met het argument dat de deelnemers toch niet zouden zien dat er een Rode Wouw op het nest zat!

Dit was jammer genoeg het begin van een zeer slechte verstandhouding tussen de Twentse Vogelwerkgroep en de eigenaresse van het terrein, hoewel beide het zelfde doel nastreefden, die culmineerde in absurde tafereelen zoals het moment waarop de opzichter weer eens in de richting van de horstboom liep en een verdekt opgesteld lid van onze werkgroep, tevens Controleur-Vogelwet 1936, hem achterna liep; beiden kenden elkaar niet en de twee heren stonden met 'getrokken' legitimatie-bewijs tegenover elkaar om elkaar een bekeuring te geven. Hoe het ook zij, wij hebben ons vanaf het begin weinig meer aangetrokken van

de richtlijnen van eigenaresse en eigenhandig getracht te redden wat er te redden viel. Er waren drie toegangswegen die alle drie bij de horstboom uitkwamen. Eén ervan werd volledig geblokkeerd met een metershoge prikkeldraad-versperring en een bordje met Verboden Toegang artikel 461. Hierdoor waren wij kennelijk ook weer in overtreding, want dat schijnt ook niet zomaar te mogen. De twee andere paden werden aan het begin, bij de openbare weg, voorzien van een horizontale afsluitpaal met daarop weer het bekende bordje. Het ene pad was ingang-noord en het andere ingang-oost. Toen moest de bewaking van die ingangen geregeld worden, want de meeste passanten doken vrolijk onder de afsluitpaal door, waarbij gezegd moet worden dat het openbare pad door bomentransport zo zeer beschadigd was dat het een grote modderpoel was geworden, terwijl het 'verboden' pad er prachtig uitzag. Héél wat avonden zijn er besteed aan het opstellen van de bewakingsroosters. Er kon uiteraard alleen maar in de weekends gepost worden, op zaterdag en zondag, en liefst moest dit gebeuren door twee personen per ingang, al was het alleen maar om de verveling tegen te gaan want het was een erg lange zit en er viel niet veel te zien, de Rode Wouw in ieder geval niet; zo zeer zelfs dat we ons soms afvroegen of we niet bezig waren met het bewaken van een verlaten en lege horst.

Er werd gepost vanaf 's morgens ongeveer acht uur tot zes uur 's avonds maar al spoedig bleek dat we toch 's avonds moesten blijven tot acht uur half negen omdat geconstateerd werd dat vele mensen uit de omgeving kennelijk na het eten nog een wandelingetje door het terrein maakten. De eerste ploeg begon 's morgens vroeg tot twaalf of één uur 's middags; dan werden ze afgelost door 'ploeg-twee' die bleef tot vier of vijf uur 's middags en ten slotte maakte 'ploeg-drie' de dag vol; hetgeen altijd nog betekende dat er voor de twee ingangen per dag 12 bewakers nodig waren. Ik moet zeggen dat het enthousiasme van onze leden hartverwarmend was (er is er één bij die in z'n eentje méér dan honderd uur heeft gepost!!) en van alle leden aan wie ik gevraagd heb om te posten is er slechts één geweest die daar niet aan mee wenste te doen. Extra bewerkelijk was het weekend waaraan Hemelvaartsdag voorafging en het pinksterweekend, temeer daar het in Twente de gewoonte is om op Hemelvaartsdag te gaan 'dauwtrappen'. Toen ik bijvoorbeeld op Hemelvaartsdag om kwart

voor zes 's morgens bij ingang-noord aan- kwam, lagen er al twee fietsen in het gras en bevonden de eigenaren ervan zich al in het verboden terrein. Vanaf de openbare weg bij ingang-noord, op vijf tot zeshonderd meter van de horst verwijderd, kon men de vogels nog wel eens te zien krijgen, hoog boven het bos zwevend of jagend in de omliggende weilanden. Overigens werden vaak alle waarnemingen genoteerd, bij- voorbeeld:

- 14 mei enkele schoten gehoord in bos ten no van de horst. Jachttopziener X was op Vlaamse Gaaien aan het schieten. De wou- wen vlogen beide in de lucht, in gevecht met Zwarte Kraaien, gevaar voor eieren ro- ven door andere kraaien.
- 15 mei: twee personen waren in de onmiddellijke omgeving van de horst bezig met het ne- men van foto's van de horst. Ze bleken vlakbij te wonen. Na enig praten verdwenen ze.
- 18 mei: Hemelvaartsdag, in vier en een half uur kwamen er 110 personen langs waarvan het merendeel het terrein in zou zijn gegaan in- dien er niet gepost was.
- 6 juli: in de omgeving van en onder de horst hoe haalt men het in z'n hoofd? klopjacht op Vossen waaraan 20 personen deelnamen; 2 Vossen werden geschoten. Jonge vrouwen lagen helemaal 'plat' op de horst.

Uiteraard weten wij niet precies wanneer het eerste ei gelegd is, hoeveel eieren er gelegd zijn en wanneer de jongen uit het ei kwamen. Eind mei echter was er een dui- delijke toename van het aandragen van prooi, zodat wij vermoeden dat de jongen rond de 22ste mei zijn uitgekomen. Er zijn nooit meer dan twee jongen gezien en deze zijn dan ook uitgevlogen, althans we hebben geen aanwijzingen dat er op het laatste moment nog iets is mis gegaan. Het einde kwam rond half juli. Eerst werden de jongen nog als takkelingen in de horst- boom gezien. Maar op 16 juli werd voor de eerste keer geen enkel jong meer in of in de buurt van de horstboom gezien en ook daarna zijn ze, althans wat onze waarnem- ings betreft, niet meer gezien.

- Drs. A. M. E. Conings, voorzitter Twentse Vogelwerkgroep, Schubertlaan 8, Enschede.

Nationaalparken-serie

In de Nationaalparken-Serie verschenen Band 1 & 2 over het Nationale Park Am- boseli in Oost-Afrika en de Galapagos-eilan- den. De boekjes verschaffen de globetrotters onder de natuurliefhebbers nadere inlichtin- gen over klimaat, geografie, landschappen en de dieren die er in leven.

Horst Hagen: Nationalpark Amboseli. 40 pag., 15 zwart-wit en 5 kleurenafbeeldingen (1977). Uitg. Kilda Verlag, Greven. Prijs DM 14,80.
Fritz Pölking: Nationalpark Galapagos. 64 pag., 12 kleuren en 26 zwart-wit afbeeldingen, 11 teke- ningen (1977). Uitg. Kilda Verlag, Greven. Prijs DM 19,80.

Nog even iets afzonderlijks over de publici- teit die er is ontstaan rond dit broedgeval: tot op heden is niet bekend geworden wie de journalist van een regionaal dagblad op de hoogte heeft gesteld van dit bijzondere broedgeval. Toen deze man mij daarna op- belde om wat meer inlichtingen over de Rode Wouw in het algemeen, bleek hij exact te weten waar de horst zich bevond maar wilde mij niet vertellen hoe hij aan zijn gegevens kwam. Deze bekendmaking heeft ons erg dwarsgezeten en veel extra belangstelling veroorzaakt en het feit dat iemand zich geroepen voelt de krant in te schakelen om een zeldzaam broedgeval in de publiciteit te krijgen, getuigt, naar mijn idee, van een mentaliteit die absoluut niet past bij een echte vogelbeschermer. Het ergste valt dan ook te vrezen voor het vol- gend seizoen indien de vogels mochten be- sluiten om weer op de zelfde horst te gaan nestelen. Wat dat betreft, zit de Vogel- werkgroep beslist niet op een herhaling van dit broedgeval te wachten want als we zien dat er dit jaar meer dan 1300 manuren ge- post is en meer dan tweehonderd personen er door onze controleurs van zijn weerhou- den het terrein binnen te gaan, kan men zich afvragen of dit enthousiasme nogmaals opgebracht kan worden. Persoonlijk hoop ik dan ook dat de Rode Wouw als broedvogel behouden zal blijven, maar op een dusda- nige plaats z'n horst zal bouwen dat een dergelijke intensieve bewaking als afgelo- pen jaar achterwege kan blijven.

Ten slotte lijkt mij een woord van waarde- ring wel op z'n plaats jegens allen die zo- veel moeite hebben gedaan dit broedgeval tot een succes te maken door vele uren van hun vrije tijd beschikbaar te stellen en zonder wier hulp deze unieke gebeurtenis beslist op een mislukking zou zijn uitge- lopen.

De Galapagos Eilanden

Er zijn veel boeken over de Galapagos Eilan- den verschenen. Dit boek munt uit in de prachtige, grote (voor een deel kleuren-) illustraties, waarbij uiteraard ook de vogels een belangrijke rol spelen. De tekst is in verhouding weinig. Voor mensen die er zijn geweest of er heenwillen, vooral voor hen die niet fotograferen, een waardevol bezit.

Hans D. Dossenbach: De Galapagos Eilanden. Vertaling uit het Duits door ir. C. H. J. Malie- paard. 133 pag., 190 foto's waarvan 80 in kleur. (1975). Uitg. W. Gaade b.v., Amerongen. Prijs / 79,50.